

Fra Josip Ante SOLDO, *Kratka povijest Šibenske biskupije (o 700. obljetnici)*, Biskupski ordinarijat Šibenik, Šibenik, 1997., 134 str.

U godini obilježavanja 700 godina od osnutka Šibenske biskupije objavljen je, na poticaj šibenskoga biskupa Ante Ivasa, sažet cjelovit pregled njezine povijesti iz pera fra Josipa Ante Solde, višegodišnjeg istraživača crkvene povijesti Dalmacije. Autorova namjera bila je, kako je izrečeno u uvodu (7), »ukratko prikazati djelovanje Kristove crkve u toj biskupiji u ozračju duhovne obnove kojom slavi svoj višestoljetni hod«.

Knjiga je podijeljena u niz manjih poglavlja u sklopu kojih se prikazuju najvažnija događanja, osobe i djela vezani za povijesni tijek prostora današnje Šibenske biskupije od najranijih tragova kršćanstva u ovome kraju pa sve do suvremenog razdoblja. Početna stoljeća kršćanske crkve u šibenskome kraju autor predstavlja ukazujući na postojanje drevnih bazilika i crkava (dvojna bazilika u Srimi, crkve u Rideru, Bilicama, Jadrtovcu i dr.). Starohrvatsko doba, promatrano s motrišta arheoloških nalaza, obilježavaju kamene crkvice nastale u doba vladavine hrvatskih kneževa i kraljeva (Morinj, Žažvić, Ždrapanj). U vrijeme kralja Petra Krešimira IV. (1058.–1074.) u vrelima se 1066. godine po prvi put spominje grad Šibenik kao utvrđeno mjesto s ulogom strateški važne protuteže hrvatskih vladara bizantskim gradovima u dalmatinskom priobalju. U idućim poglavljima autor ukazuje na rana nastojanja Šibenčana na uspostavi vlastitoga biskupskog sjedišta (od kraja 12. st.), čemu se odlučno suprotstavljala Trogirska biskupija, čija se jurisdikcija protezala na cjelokupno šibensko područje. Stogodišnji spor s Trogiranima, nerijetko praćen žestokim sukobima i uskraćivanjem desetine, okončan je u vrijeme dominacije hrvatskog velikaša Pavla Bribirskog. Zahvaljujući utjecaju »bana Hrvatske i gospodara Bosne«, a u svezi s dolaskom anžuvinske dinastije na vlast, papa Bonifacije VIII. bulom od 1. svibnja 1298. ustanovio je Šibensku biskupiju. Prvim biskupom imenovan je fra Martin iz Raba, član šibenskoga samostana sv. Frane.

U idućim cjelinama razmatraju se vjerski život i crkvene ustanove Šibenske biskupije. Predmet autorova zanimanja poglavito su šibenski kaptol, djelovanje glagoljaša, uporaba staroslavenskog jezika, djelovanje franjevac, dominikanaca, benediktinaca, eremita, postojanje bratovština u gradu i u selima, hodočašćenja u glasovita svetišta te uloga vjere i Crkve u svakodnevlju gradskog života Šibenika. Autor, nadalje, prikazuje tijek gradnje šibenske stolnice i naglašava veličajnost umjetničkih dosegâ Jurja Dalmatinca, Nikole Firentinca, Andrije Alešija i drugih vrsnih majstora kamena i dlijeta, koji su svojim djelima ukrasili katedralu. Predstavljeni su, nadalje, utjecaji Tridenta i katoličke protureformacije u Šibenskoj biskupiji, kao i djela istaknutih Šibenčana prošlih vjekova (Ivan Tomko Mrnavić, Juraj Šižgorić, Ivan Polikarp Severitan Barbullâ, Faust Vrančić i dr.). Razdoblje novoga vijeka obilježili su osmanlijski prodori i pustošenja, poglavito izraženi tijekom dugotrajnih mletačko-turskih ratova u 17. stoljeću (Kandijski rat, 1645.–1669.; Morejski rat, 1684.–1699.).

Završetkom mletačko-turskih ratova i otklanjanjem osmanlijske opasnosti iz neposredne okolice grada, stvoreni su uvjeti za proširenje biskupije na ranije zaposjednuto zaleđe te se tada postupno pristupilo duhovnoj obnovi čitavog prostora koji se našao u sklopu Šibenske biskupije. Predstavljena su znamenita vjerska sjedišta diljem biskupije (Gospa od Vr-

poljca, Gospa od Karavaja u Tisnom, franjevačke crkve u Šibeniku i brojna druga svetišta u selima), naglašena njihova umjetnička vrijednost i svekoliko značenje za vjerski život i duhovnu obnovu vjernika.

Novo doba na području Šibenske biskupije obilježili su prijelomni politički događaji (pad Mletačke Republike, ustroj francuske i austrijske uprave). U vrijeme austrijske vladavine započinje preustroj dalmatinskih biskupija (bulom pape Lava XII. iz 1828. godine ukinuto je osam biskupija). Šibenska je biskupija ovim dekretom stekla područje ukinutih Trogirске (11 župa) i Skradinske biskupije (6 župa).

U idućim poglavljima autor se bavi redovničkim zajednicama (poglavito franjevcima) na tlu Šibenske biskupije. Razmatraju se pokušaji sjedinjenja Rimokatoličke i Grkoistočne crkve, utjecaji liberalnih ideja iz Beča i Budima, djelovanje istaknutih šibenskih biskupa (Ivan Berčić, Petar Dujam Maupas, Antun Josip Fosco), udio svećenstva u narodnom preporodu, te ukazuje na doba Prvoga svjetskog rata, otpor šibenskog svećenstva talijanskoj okupaciji (1918.–1921.), postojanje Hrvatskoga katoličkog pokreta i biskupsko djelovanje fra Jeronima Milete (1922.–1947.). Slijedilo je po Crkvu tegotno razdoblje Drugoga svjetskog rata, poraća i komunističke vlasti. Važan datum za šibensku Crkvu zbio se 1970. godine, kada je šibenski franjevac Nikola Tavelić proglašen svecem. Tijekom srpske agresije na Hrvatsku (1991.–1995.) područje Šibenske biskupije bilo je jedno od najpogođenijih područja. Uništena su brojna sela u zaleđu, razorene crkve i kapelice, a i sama šibenska stolnica zadobila je teška oštećenja.

Knjiga završava osvrtom na poslijeratnu obnovu šibenskoga kraja te isticanjem značenja proslave 700. obljetnice uspostave biskupije. Na kraju knjige nalazi se popis šibenskih biskupa (124–125), pregled župa u biskupiji (126–127), popis korištene literature (128–133) i sadržaj (134).

Povijest Šibenske biskupije sastavni je i događanjima prevažni dio cjelovite povijesti Crkve u Hrvata. Povjesnica hrvatskoga kraljevskoga grada Šibenika jednako je tako nezamisliva bez osvrta na Šibensku biskupiju, svećenstvo i redovništvo, samostane i crkve, sakralnu umjetničku baštinu te istaknute duhovne osobe koje su svojim pregnućima obilježile šibensku i hrvatsku crkvenu povijest. Iako opsegom nevelika i pisana poglavito u prigodne svrhe, knjiga fra Josipa Ante Solde zasigurno će pronaći put kako do proučavatelja hrvatske povijesti tako i do najširega čitateljstva željnog saznanja o prebogatoj prošlosti Crkve u Hrvata.

Lovorka ČORALČ

Ivan RATTKAY, *Izvjeshća iz Tarahumare: izvješća iz Meksika misionara, putopisca i istraživača Ivana Rattkaya (1647.–1683.)* te spise u vezi s njegovim životom za tisak priredio i uvodnu raspravu napisao Mijo Korade, ArTresor naklada, biblioteka »Oživljena baština«, knj. 2, Zagreb 1998., 311 str.

Ivan Adam Rattkay (Ratkay, Ratcay, Ratkaj) odvjetak je ugledne plemićke obitelji ugarskoga podrijetla, čiji su potomci tijekom više stoljeća imali važnu ulogu u političkom,